

OPERATOR DŹWIĘKU – ZGRANIE¹

I. PODSTAWOWE ZADANIA

- 1.1. Operator dźwięku jest autorem opracowania dźwięku w filmie (na planie w czasie zdjęć i w montażowni dźwięku i studiu zgrań w czasie udźwiękowienia i zgrania – w zależności od specjalizacji) i jest jednym z głównych współtwórców filmu.
- 1.2. Operator dźwięku ustala z Reżyserem i Producentem ogólne założenia artystyczne realizacji filmu, uzgadnia z nimi koncepcję udźwiękowienia i doprowadza do jej zrealizowania, zgodnie z twórczą stylistyką całego dzieła filmowego. Wykonuje zadanie twórczej realizacji dźwięku, organizuje niezbędny materiał dźwiękowy, sprzęt i jego obsługę oraz odpowiada za jakość techniczną ścieżki dźwiękowej filmu.
- 1.3. Operator dźwięku konsultuje techniczne standardy dźwiękowe dla różnych form rozpowszechniania gotowego filmu wybrane przez Producenta, a następnie dostosowuje zapotrzebowanie na sprzęt, materiały oraz obsługę techniczną i pomocniczą w pionie dźwiękowym do ustalonych przez Producenta parametrów technologicznych filmu.

II. ZALEŻNOŚCI SŁUŻBOWE

- 2.1. Operator dźwięku podlega kierownictwu Reżysera i Producenta. W dziedzinie organizacyjnych dyspozycji podlega także Kierownikowi produkcji, a na planie zdjęciowym Kierownikowi planu.
- 2.2. W przypadku rozdzielania funkcji na dwie specjalizacje pomiędzy różne osoby, przełożonym Operatorem dźwięku na planie jest Operator dźwięku odpowiedzialny za udźwiękowienie i zgranie.
- 2.3. Operator dźwięku kieruje pracami i jest bezpośrednim przełożonym w tzw. pionie dźwiękowym nad współpracownikami, takimi jak:
 - 2.3.1. W przypadku specjalizacji – rejestracji dźwięku na planie: Asystent operatora dźwięku, Technik dźwięku (planu filmowego), Mikrofoniarz i personel pomocniczy obsługujący aparaturę dźwiękową na planie zdjęciowym.
 - 2.3.2. W przypadku specjalizacji – nadzoru nad montażem dźwięku, udźwiękowieniem i zgraniem: Operator dźwięku na planie (opcjonalnie), Technik udźwiękowienia i zgrania, Montażysta dźwięku, Imitator dźwięku, Realizator zgrania i personel pomocniczy obsługujący aparaturę dźwiękową w czasie okresu montażu i udźwiękowienia.
- 2.4. Operator dźwięku ponadto ściśle współpracuje z Montażystą obrazu, Konsultantem muzycznym, Ilustratorem muzycznym (jeśli taka funkcja występuje w projekcie), a w przypadku specjalizacji związanej udźwiękowieniem i ze zgraniem dźwięku, także z Kompozytorem, Realizatorem nagrania muzycznego, Konsultantem do spraw zgrania i kodowania dźwięku wielokanałowego, Konsultantem i wykonawcą dźwiękowych efektów specjalnych (tzw. AFX/Audio FX/*Sound FX*), obsługą fonotek oraz realizatorami i technikami dźwięku zaangażowanymi poza ekipą filmową do nagrania muzyki i innych elementów ścieżki dźwiękowej filmu.

¹ Dawniej w produkcji fabularnej w zasadzie tylko jedna osoba w tym zawodzie (funkcji) odpowiadała za cały dźwięk w filmie. Obecnie coraz częściej angażuje się osobnych realizatorów do nagrań na planie, osobnych do nagrań muzyki i osobnych do montażu dźwięku i zgrania całości ścieżek dźwiękowych lub zakodowania dźwięku w systemie dźwięku dookólnego. W wypadku konieczności precyzowania obowiązków - o zakresie prac Operatora dźwięku decyduje treść umowy z Producentem, tak, aby ten ostatni miał zagwarantowane prawa do całości materiałów (także tych z planu). Zakres obowiązków Operatora dźwięku może dotyczyć także innych specjalistów i realizatorów pracujących najczęściej w okresie montażu i udźwiękowienia, takich jak: Kreator dźwięku (*sound designer*), Reżyser dźwięku (zbliżone w znaczeniu funkcji do określenia: *sound supervisor*), Realizator dźwięku, Operator Dolby, samodzielny Montażysta dźwięku i innych.

III. ZASTĘPSTWO

- 3.1. Operatora dźwięku, w przypadku jego czasowej nieobecności, zastępuje Drugi operator dźwięku, a w wypadku jego braku – w wyjątkowych wypadkach – Asystent operatora dźwięku lub Technik dźwięku studyjny. W przypadku konieczności dłuższego zastępstwa Producent wyznacza, za zgodą Reżysera, inną wykwalifikowaną osobę lub innego Operatora dźwięku odpowiedzialnego za etap postprodukcji.

IV. PRAWA, OBOWIĄZKI I ZAKRES CZYNNOŚCI OPERATORA DŹWIĘKU – ZGRANIE

4.1. Ogólne prawa i obowiązki Operatora dźwięku – zgranie

- 4.1.1. Operator dźwięku ma prawo i obowiązek uczestnictwa w produkcji filmu od rozpoczęcia prac przygotowawczych, poprzez prace zdjęciowe (kooperacja z Operatorem dźwięku na planie), prace okresu montażu i udźwiękowania oraz prace końcowe (w przypadku specjalizacji – nadzór nad montażem dźwięku, udźwiękowieniem i zgraniem). Zakres prac i szczegółowe obowiązki Operatora dźwięku określa umowa.
- 4.1.2. Operator dźwięku jest zobowiązany do realizowania artystycznych zamierzeń Reżysera.
- 4.1.3. Operator dźwięku ma obowiązek zapoznać się z tematyką filmu i szczegółowo przestudiować scenariusz i scenopis (o ile został sporządzony) oraz związane z nimi materiały dokumentacyjne, zatwierdzone przez Producenta do realizacji.
- 4.1.4. Producent konsultuje z Operatorem dźwięku terminy zdjęć i /lub finalnego udźwiękowania filmu. Operator dźwięku jest zobowiązany przestrzegać zatwierdzonych terminów realizacji (harmonogramu) i warunków finansowych produkcji, bez uszczerbku dla wartości artystycznej filmu.
- 4.1.5. Operator dźwięku jest zobowiązany zgłaszać Kierownikowi produkcji wszystkie fakty i okoliczności ograniczające możliwość terminowego wykonania prac produkcyjnych oraz zagrażające przekroczeniem kosztów filmu, wnosząc jednocześnie konkretne rozwiązania zmierzające do usunięcia tych okoliczności.
- 4.1.6. Operator dźwięku ma prawo do wyboru najbliższych współpracowników oraz instytucji/firm/usługodawców świadczących usługi dźwiękowe, studia wykonujące nagrania itp., a także wybiera nośniki dźwięku o określonych parametrach technicznych, przy czym ostatecznej akceptacji tych wyborów dokonuje Producent.
- 4.1.7. Operator dźwięku ma prawo wnioskować do Kierownika produkcji o wymianę podległego mu personelu technicznego.
- 4.1.8. Operator dźwięku, poprzez możliwie najlepsze wykonanie swoich zadań, powinien przyczynić się w szczególności do optymalizacji prac okresu montażu i udźwiękowania oraz okresu prac końcowych poprzez rozwiązania organizacyjne dające możliwość równoległego przygotowywania poszczególnych elementów ścieżki dźwiękowej filmu do finalnego zgrania i sprawne wykonywanie wersji dźwiękowych filmu.
- 4.1.9. Operator dźwięku odpowiedzialny za montaż dźwięku, udźwiękowanie i zgranie odpowiada za wykonanie wszystkich dźwiękowych materiałów wyjściowych umożliwiających nieskrępowaną dystrybucję filmu w kraju i za granicą na różnych polach eksploatacji, w zakresie uzgodnionym z Producentem. W związku z tym ma prawo i obowiązek uczestniczyć w przygotowaniu, nadzorze nad wykonaniem, przyjęciu i akceptacji wszelkich finalnych kopii filmu bez względu na ich format i standard technologiczny.
- 4.1.10. Operator dźwięku współpracuje z Kierownikiem produkcji przy przygotowaniu aktualizacji szczegółowego kosztorysu filmu w zakresie zapotrzebowania na sprzęt i materiały oraz usługi związane z realizacją dźwięku i obróbką nośników; na życzenie Kierownika produkcji pomaga w sprawdzeniu merytorycznym operacji gospodarczych związanych

z techniką dźwiękową potwierdzając podpisem zgodność merytoryczną i finansową właściwych dokumentów (faktury, rachunki, protokoły).

- 4.1.11. W wypadku osobistego powierzenia Operatorowi dźwięku sprzętu technicznego odpowiada on za jego prawidłową obsługę i eksploatację, zaś konserwację (serwis) może powierzyć współpracownikom.

4.2. Zakres czynności Operatora dźwięku – zgranie, w okresie przygotowawczym

- 4.2.1. Operator dźwięku, na życzenie Reżysera, udziela wskazówek i konsultacji przy pracach związanych z ustaleniem koncepcji rejestracji dźwięku i/lub udźwiękowienia filmu, w tym przy pracach nad scenopisem, doбором Aktorów pod kątem głosowym, określenia stylistyki ilustracji muzycznej itp.
- 4.2.2. Operator dźwięku, opcjonalnie, uczestniczy w wyborze lokacji pod przygotowanie obiektów zdjęciowych lub co najmniej zapoznaje się z nimi w celu sprawdzenia warunków niezbędnych do prawidłowej realizacji zdjęć dźwiękowych zarówno w plenerze, jak i we wnętrzach naturalnych i obiektach atelierowych; planuje i uzgadnia z Kierownikiem produkcji i Scenografem zakres ewentualnych adaptacji akustycznych gwarantujących późniejszą poprawność nagrań.
- 4.2.3. Określa i uzgadnia z Kierownikiem produkcji skład podległego sobie personelu pomocniczego, konsultuje z Operatorem dźwięku odpowiedzialnym za rejestrację dźwięku na planie wybór sprzętu technicznego do nagrań dialogów na planie, rodzaje i liczby nośników dźwięku oraz uzgadnia wybór właściwych studiów nagraniowych i sal synchronizacyjnych, sposoby nagrania dźwiękowych efektów synchronicznych i bocznych o raz przygotowaniach dźwiękowych efektów specjalnych; współpracuje z Kierownikiem produkcji przy zamawianiu sprzętu specjalnego oraz transportu na potrzeby udźwiękowienia, a także uzgadnia wszystkie pozycje związane z udźwiękowieniem w kosztorysie filmu.
- 4.2.4. Przeprowadza próby sprzętu, a na życzenie Reżysera może uczestniczyć w zdjęciach próbnych.
- 4.2.5. Opcjonalnie nadzoruje przygotowania sprzętu rejestrującego dźwięk na planie do synchronicznej współpracy z kamerą (w tym połączenia podglądu z dźwiękiem i wszelkie inne urządzenia, jak monitory kontrolne itp.).
- 4.2.6. Przygotowuje wszelkie tła dźwiękowe (playbacki) niezbędne do zdjęć; w wypadku filmu muzycznego przygotowuje i nadzoruje w ścisłym porozumieniu z Konsultantem muzycznym (dla którego jest to także obowiązkiem) nagrania utworów muzycznych – wokalnych i instrumentalnych – do użycia w filmie oraz opracowuje założenia organizacyjne zdjęć dźwiękowych z udziałem playbacków i w porozumieniu z Reżyserem, Operatorem obrazu i Kierownikiem produkcji – wdraża je do realizacji; prace te obejmują także skonfigurowanie sprzętu odtwarzającego nagrania synchronicznie z pracą kamery.

4.3. Zakres czynności Operatora dźwięku – zgranie, w okresie zdjęciowym

- 4.3.1. Operator dźwięku może opcjonalnie uczestniczyć w akceptacji i przyjęciu kolejnych obiektów zdjęciowych z odpowiednim wyprzedzeniem, celem sprawdzenia optymalnych warunków sprzyjających zdjęciom dźwiękowym;
- 4.3.2. Nadzoruje lub osobiście wykonuje kopie wszystkich oryginalnych nagrań z planu (tzw. *backup*); w zależności od przyjętej i uzgodnionej technologii montażu. Nadzoruje sposób i jakość wpisywania materiałów do komputera montażowego wg szczegółowo opisanego raportu rejestracji dźwięku.

- 4.3.3. Może uczestniczyć w projekcjach roboczych i okresowych przeglądach wstępnie zmontowanych materiałów filmowych
- 4.3.4. Udziela Reżyserowi konsultacji w dziedzinie wyboru dźwiękowych dubli do montażu, sposobów późniejszego udźwiękowania finalnego filmu, wskazuje konieczność wykonania przez Aktorów (i/lub innych odtwórców) postsynchronów itp.

4.4. Zakres czynności Operatora dźwięku – zgranie, w okresie montażu i udźwiękowania

- 4.4.1. Operator dźwięku (specjalizacja: nadzór nad montażem dźwięku, udźwiękowieniem i zgraniem) do momentu zakończenia montażu obrazu filmu i przyjęcia go przez Producenta przygotowuje równoległe materiały dźwiękowe do finalnego udźwiękowania, tj. opracowuje proces odszumiania nagrań dialogów z planu, opracowuje listę potencjalnych nagrań efektów niesynchronicznych i specjalnych, wyszukuje poprawne duble dźwiękowe, współpracuje z fonotekami i archiwami, wykazując szczególną świadomość zapisów Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (niezwłocznie informuje Kierownika produkcji o zamiarze wykorzystania materiałów archiwalnych, do których należy nabyć prawa); w oczekiwaniu na zmontowanie obrazu opracowuje koncepcję ostatecznego udźwiękowania filmu w konsultacji z pionem reżyserskim, Montażystą obrazu, Konsultantem muzycznym i Kompozytorem.
- 4.4.2. Po zakończeniu i przyjęciu montażu obrazu filmu nadzoruje i akceptuje prace Montażysty dźwięku (o ile był zaangażowany) oraz przedstawia propozycję końcowego udźwiękowania filmu Reżyserowi i Producentowi. Uczestniczy w przeglądzie materiałów pod kątem ich wszechstronnej postsynchronizacji (dialogi, gwary, efekty). Nadzoruje opracowanie dialogów; kieruje nagraniami postsynchronów aktorskich oraz postsynchronów innych Odtwórców i tzw. gwarów; akceptuje je merytorycznie oraz technicznie z Reżyserem i Montażystą obrazu; kieruje nagraniami efektów synchronicznych udzielając wskazówek Imitatorowi dźwięku i jego personelowi; wybiera i akceptuje efekty niesynchroniczne (boczne) i atmosfery (bądź kieruje ich nagraniami); kieruje ewentualnymi nagraniami ilustracji muzycznej – jeśli zostały mu powierzone.
- 4.4.3. Z udziałem Reżysera i Producenta przygotowuje i nadzoruje przegląd gotowego udźwiękowania przed zgraniem; nadzoruje i uzgadnia z właściwym studiem dźwiękowym przyszłe technologiczne warunki zgrania.
- 4.4.4. Odbiera od Konsultanta muzycznego i Kompozytora nośniki z nagraniami ilustracji muzycznej realizowanej w czasie zewnętrznych sesji nagraniowych (przyjmuje i akceptuje sesje muzyczne) oraz uzgadnia z Reżyserem i Montażystą obrazu koncepcję użycia muzyki w filmie.
- 4.4.5. Kieruje zgraniem wszystkich elementów dźwiękowych (nadzorując pracę całej ekipy studia zgrań) i wnioskuje o jej akceptację przez Reżysera; łączy i synchronizuje dźwiękowo wszystkie akty filmu.
- 4.4.6. Uczestniczy w pokazie kolaudacyjnym. Na zlecenie Producenta wykonuje wszelkie niezbędne poprawki w sferze dźwięku w zakresie montażu dźwięku i zgrania i ponownie przedstawia finalną wersję do akceptacji.

4.5. Zakres czynności Operatora dźwięku w okresie prac końcowych

- 4.5.1. Operator dźwięku – działając według wytycznych Producenta i ściśle współpracując z Montażystą obrazu – uczestniczy czynnie w kodowaniu dźwięku, np. licencjonowanej wersji dźwięku (bezszumowej, wielokanałowej itp.) – z udziałem upoważnionego konsultanta (np. do spraw udźwiękowania w standardzie Dolby Atmos); wykonuje finalne udźwiękowanie we wszystkich formatach i standardach.

- 4.5.2. Dokonuje zgrania dźwięku w standardzie/formacie międzynarodowym oraz kompletuje materiały wyjściowe dźwięku, w uzgodnionych standardach i na odpowiednich nośnikach, celem przekazania ich do właściwych podmiotów zajmujących się dalszą transformacją materiałów i produkcją kopii filmu; wykonuje finalną kopię dźwięku całego filmu dla celów bezpieczeństwa (*final backup*). Dokładny zakres prac Operatora dźwięku w wykonywaniu materiałów wyjściowych filmu i materiałów promocyjno-reklamowych określa umowa z Producentem.
- 4.5.3. Opcjonalnie kieruje nagraniem dźwięku do zwiastuna i ewentualnie innych dodatkowych promocyjno-reklamowych materiałów audiowizualnych filmu (teaser, teledysk itp.), o ile zakres prac określonych umową zawiera te czynności.
- 4.5.4. Akceptuje pod względem dźwiękowym kopię wzorcową filmu i opcjonalnie zwiastuna oraz wszelkie inne wzorcowe kopie dźwiękowe (mastery) wykonane w formatach i standardach odpowiednich dla poszczególnych pól eksploatacji, w tym także wersje dźwięku bez ścieżki dialogowej dla celów dubbingu (tzw. TM – ton międzynarodowy lub M&E – muzyka i efekty).